

Vizyné habmerő kanala

Parádi Andrea

Amikor kicsi voltam, emlékszem, egészen elbűvölt a konyha rejtelmes világa. Nemcsak anyám birodalma volt ez, hanem az egész családé. Ide, a nagy asztal mellé ültünk le iskola után leckét írni az öcsémmel, amíg anyánk vacsorát készített. Ide ült be apám rágyújtani vacsora után, mert akkor még senki sem háborodott fel ezen. Nagyon szerettem ilyenkor mellette ücsörögni és beszívni a konyhai illatokkal jó ízűen keveredő dohányfüstöt, és semmi kivétlenül nem találtam ebben. Az amúgy is állandóan párás helyiségben a cigarettafüst és a vasárnapi húsleves gőzfelhője vagy a sparheltből olykor kicsapó füstgomolyag hajszálra ugyanolyannak tetszett. Azóta is megvan bennem ez a csatolás, az evés meg a dohányzás egyértelműen összetartoznak.

Furcsa, hogy milyen mélyen beleégnék az ember fejébe ezek a gyerekkori képek. Anyámat például mindig ott látom a konyhában. Mondom, nemcsak az ő birodalma volt, de azért ő irányított itt, az nyilvánvaló. Mindent a saját keze alá rendelt, én pedig csodáltam, milyen magabiztosan mozog az asztal – szekrény – mosogató – tűzhely varázs-négyszögében cikázva. Nem voltak fölösleges mozdulatai. Valahogy olyan ügyesen tervezte meg az összes munkát, hogy sosem kellett kapkodnia, mégis egyszerre készült a leves, a főfogás, meg az elengedhetetlen sütemény, miközben rend és tisztaság honolt mindenütt.

Néhány feladatot azért kiosztott ránk is: zöldségpucolás, krumplihámozás, panírozás és hasonló aprómunkák jutottak nekünk. Amíg ő a nagy jelenetet vezényelte, mi többnyire a konyhaasztalnál szöszmötöltünk. Elővettük a piros, szocreál konyhaszekrényből az eszcájgot meg a tányérokat, esetleg elővakodtunk a mosogatóig, mert már elég nagyok voltunk ahhoz, hogy egy-két poharat veszély nélkül elmosogassunk.

De a főhely, a szentek szentélye a tűzhely volt. A mellé nem lehetett csak úgy odaállni, ott nem lehetett felelőtlenül piszmogni, tehetetlenül bambulni, elszerencsétlenkedni a megfelelő időzítést. A tűzhely, ahol az ételek készültek, az igazi ételek – nem holmi vajas kenyér, meg parizeres szendvics –, anyám teljhatalmú parancsnoksága alá tartozott. Annak, aki odamerészkedett, nem volt pardon.

Sosem felejttem el, amikor először odarendelt, hogy megtanítson főzni. Tejbegrízt. Miután anyám szelíd, de határozott tekintetének felügyelete alatt elkészült a nagy mű, szinte felnőttnek éreztem magam. Aztán következtek a bonyolultabb folyamatok: palacsintasütés, krumplipüré. Lassan beavatott lettem. Nem mindig örültem neki, mert ez kötelezettségeket jelentett, mégis jó volt azt érezni, hogy felnőtt számba vettek. Már nem volt olyan titokzatos világ a konyha; tudtam, melyik lábost használjuk húsételhez, melyik fazék való levesfélének, mi fán terem a habarás. Minden eszköznek ismertem a nevét. Majdnem mindnek.

A tűzhely mögötti falon függött egy piros nyelű tálalókészlet, amit anyámék nászajándékba kaptak. Nagyon szépen illett a piros szekrényhez. Még a darabok sorrendje is az emlékezetembe vésődött: egy merőkanál, amivel kizárólag a vasárnapi levest szedtük tányérokba, egy módfelett hegyes húsvilla, krumplinyomó, szószos kanál, süteményes kés, amit csak palacsintalapát néven emlegettünk, és végül egy kanál sok lyukkal, amiről egyedül annyit sejtettem, hogy valami szűrőfeleség. De hogy mit is kéne rajta átszűrni, azt nem tudtam megfejtani. Tészta szűrésre alkalmatlan, arra az öblös, apró lyukú vagy hálós tészta szűrő való. Azt hittem, ez a darab a készletben dísz csupán. Haszontalan dekoráció. Éppúgy, mint a tányérok a falon, a falvédő vagy a szóttések, a családi fotók aranyozott keretben és a feszület.

Hosszú évek teltek el boldog tudatlanságomban. Akkor szembesültem vele újra, mikor az *Édes Anna* kéziratát rendeztem sajtó alá, s egyszer csak a nyolcadik fejezetben, történetesen nem Kosztolányi jellegzetes zöld tintás kézírásával, hanem írógéppel letisztázott lapon előbukkant egy ismeretlen szó: 'habmerőkanál'. Különös hangzása miatt először azt hittem, félreolvastam valamit. Hogy nem is ez áll ott a sárgult, szakadozott papíron, hiszen nincs semmi értelme. Különben is, a főszövegnek tekintett első kiadásban ésszerűen 'haberő' szerepel. A gépelt lapon sorvégre eső első két szótag nem látszott tisztán, az elválasztójel pedig már egyáltalán nem. Emlékszem, kétszeres nagyításban néztem a kéz-

iratról készült másolatot, majd egy centiméteres betűk töltötték be a képernyőt. Aztán belenagyítottam még egyszer, a nagyfelbontású kép még szépen egyben maradt, az óriás betűk félreérthetetlenül világítottak a monitoron.

Gyorsan fellapoztam a regény első közlését a *Nyugat*-ban, mert a gyanú, hogy valami nem stimmel, egyre erősödött bennem. Ott viszont az árulkodóan értelmetlen 'habverőkanál' állt, ami igazolni látszott az én értetlenségemet. Lehet, hogy a *Nyugat* szedője nem tudta, mi az a habmerő, lehet, hogy észre se vette, amikor tévesztett, és akaratlanul cserélte valami ismerősre azt a szót, amit nem értett. Ezt a jelenséget úgy hívjuk, banalizálás. Én magam is ekként akartam feloldani a bennem dülő kognitív disszonanciát. Elsőre a 'habverőkanál' nekem is értelmesebb olvasatnak tetszett. A kötetkiadás szerkesztője aztán – érthető módon – kihúzta a szóösszetétel oda nem illő tagját, így lett Vizyné habmerő kanalából habverő.

'Habmerőkanál.' Még az egybeírás is arról árulkodik, hogy ezt a szót régen minden háztartásban ismerték. Ma inkább a habszedő kanál van használatban, de külön írva a habmerőre is rengeteg találatot kaptam a hálózaton. És akkor hirtelen értelmet nyert. Volt a képek között egy hajszálra olyan, mint a régi konyhánk falán a tűzhely fölött, csak barnára pácolt nyéllel. Rájöttem, miféle habmerőről van szó. Eszembe jutott, hogy a húsoleves tetején úszó szürkés tajtékot egyszer a nagynéném ezzel a kanállal szedte le. Nem úgy, mint anyám, aki egy kis teaszűrőt használt ehhez a művelethez. Meg voltam győződve róla, hogy néném tévedésből használta a lyukas kanalat. Nyilván anyám tudta jól. Most ez a meggyőződés szertefoszlott, anyám tekintélye romba dőlt, én pedig megtanultam valaminek a nevét, mint kiskoromban.

